

Utvalget for framtidens felleskole

Regionale innspillmøter, høsten 2025

Et sammendrag av innspillene fra de regionale møtene

Utarbeidet av KS Konsulent v/
Bjørn Håvard Bjørklund og Jo Fiske

Deler av oppsummeringene er laget ved hjelp av KI, men
kvalitetssikret av KS Konsulent.

Innhold

1. BAKGRUNN	3
2. INNLEDNING	3
3. METODE OG GRUNNLAG.....	4
4. SAMMENDRAG.....	5
5. PROBLEMSTILLINGENE	6
6. HOVEDFUNN - FORMÅLET MED FRAMTIDENS FELLESSKOLE.....	6
7. HOVEDFUNN - PROBLEMSTILLINGENE.....	7
7.1 Hva legger du i begrepet <i>fellesskolen</i> ?	7
7.2 Hva mener du er det viktigste å bevare i dagens skole?	8
7.3 Hva skal skolens viktigste oppgave være i fremtiden?.....	8
7.4 Hva skal til for at skolen også i fremtiden skal ha et bredt samfunnsmandat og bidra til å fremme læring, fellesskap, tillit og demokrati?	9
7.5 Utviklingstrekk som utfordrer skolen, og hvordan vil skolen møte dem?	9
8. AVSLUTTENDE BETRAKTNINGER.....	10

1. BAKGRUNN

Utvalget for framtidens fellesskole har i 2025 arrangert regionale innspillsmøter i samarbeid med KS. Målet med samlingene har vært å få innspill til utvalgets arbeid fra praksisfeltet, og fra flere fagområder som arbeider med barn og unge.

Møtene er avholdt i

- Bergen
- Sortland
- Tønsberg/Færder
- Kristiansand

Alle møtene har hatt samme form, først en innledning fra medlemmer i utvalget/sekretariatet, mens resten av tiden ble brukt til å diskutere ulike problemstillinger i grupper.

Møtene ble organisert i samarbeid mellom Kunnskapsdepartementet, regionale KS-kontor og KS konsulent AS. 30 – 40 personer deltok på hver samling, de ble delt opp i seks grupper, og hver gruppe fikk tildelt en sekretær som noterte innspillene.

Metoden som ble brukt var IGP (Individuelt-Gruppe-Plenum) og Kafé-dialog, og resultatet fra hver gruppe ble presentert i plenum. Hovedfunnene er oppsummert i denne rapporten.

Deltakerne var tillitsvalgte på ulike nivå, skoleledere, skoleeiere, representanter fra Statsforvaltere og representanter fra universiteter/høyskoler. På forhånd fikk deltakerne tilsendt [et eget temahefte](#) og ble bedt om å forberede seg på dette i forkant av møtene.

KS Konsulent v/ seniorrådgiverne Bjørklund og Fiske har hatt ansvar for prosessdesign og prosessveiledning på møtene.

2. INNLEDNING

Dette dokumentet sammenfatter de viktigste innspillene fra dialogmøtene. Ambisjonen er å gi en tilgjengelig framstilling av hvordan aktører i og rundt skolen oppfatter fellesskolens formål, virkemidler og veivalg i møte med demografiske, økonomiske, teknologiske og sosiokulturelle endringer. Teksten er skrevet uten direkte sitater og uten stedstilknytninger; perspektivene er redigert sammen til et samlet kunnskapsbilde.

Rapporten er strukturert etter logikken som følger av materialet som deltakerne fikk utsendt, og som ble brukt for å strukturere diskusjonene og innspillene i møtene. Først presenteres en oversikt over formålet med fellesskolen slik det trer fram i materialet. Deretter klargjøres hva som legges i begrepet «fellesskolen», før rapporten løfter fram det viktigste å bevare og de mest sentrale oppgavene framover. Videre presenteres forutsetninger som må være på plass dersom skolen skal forbli en institusjon med bredt

samfunnsmandat og reell evne til å fremme læring, fellesskap, tillit og demokrati. Til slutt belyses utviklingstrekk som påvirker handlingsrommet, før vi avslutningsvis gir noen betraktninger på funnene og våre refleksjoner etter å ha fasilitert prosessen.

Det metodiske grepet er bevisst syntetiserende. Målet er ikke å telle forekomster av utsagn, men å identifisere mønstre og spenninger som går igjen på tvers av roller, nivåer og lokale kontekster. I praksis betyr dette at rapporten vektlegger samstemte funn – for eksempel tydelig støtte til formålet slik det står i gjeldende regelverk – og samtidig viser hvor praksis utfordres av styringssignaler, ressursrammer og økende kompleksitet. I flere tema kommer det fram behov for presiseringer, prioriteringer og profesjonsstøtte snarere enn nye målformuleringer. Dette peker mot et hovedspor for politikkutforming: ikke først og fremst å definere skolen på nytt, men å gjøre den bedre i stand til å levere på det brede samfunnsoppdraget.

3. METODE OG GRUNNLAG

Grunnlaget for rapporten er strukturerte notater fra regionale dialogmøter der deltakere fra skole, skoleeier, støttefunksjoner og øvrige interessenter bidro i gruppearbeid og plenum. Notatene er skrevet av flere referenter og deretter sammenstilt tematisk etter en felles spørsmålsstruktur. Materialet er kvalitativt og praksisnært; det representerer vurderinger og prioriteringer fra aktører med førstehåndserfaring, og gir dermed innsyn i hvordan politikk, regelverk og rammer virker i møte med klasserom og skolemiljø.

Analysen er gjennomført som en tematisk syntese i flere trinn. Først ble tekstene sortert etter seks hovedtema som speiler utvalgets mandat: formål, begrepsforståelse av fellesskolen, bevaringsverdier i dagens skole, framtidige kjerneoppgaver, forutsetninger for bredt samfunnsmandat og sentrale utviklingstrekk. Deretter ble hvert tema kodet for gjentakende mønstre og for spenninger/avvik. Mønstrene som går igjen på tvers av kilder og grupper er løftet fram som hovedfunn. Der det finnes tydelige uenigheter, er disse omtalt som avveininger som krever politiske eller administrative valg.

Metoden har åpenbare styrker og begrensninger. Styrken ligger i bredden av perspektiver og i nærheten til praksis. Begrensningen er at materialet ikke er representativt i statistisk forstand. Rapporten kompenserer for dette ved å være eksplisitt på at funnene skal tolkes som kvalitativ indikatorinformasjon: de peker på områder med høy opplevd betydning og på mulige risikoer ved dagens utvikling. I tillegg er rapporten normativt nøktern: den foreskriver ikke løsninger, men peker på retninger som fremstår robuste gitt funnene.

Sammenstillingen følger noen prinsipper: (1) gi forrang til konsistente mønstre, (2) synliggjøre spenninger og avveininger, (3) skille mellom mål og midler, og (4) presisere forutsetninger for gjennomføring. Dette er ment å gjøre rapporten anvendbar for utvalgets videre arbeid med å drøfte virkemidler som kan omsette verdier til praksis – og sikre at ambisjonen om likeverdighet faktisk materialiseres i hele landet.

4. SAMMENDRAG

Oppsummeringen av innspillene kan formuleres i fem setninger. For det første står fellesskolens formål fast og sterkt: skolen skal både utdanne og danne, og verdigrunnlaget i formålsparagraf og overordnet del oppleves relevant. For det andre etterlyses tydeligere praktisering av verdiene i hverdagen – det handler mindre om nye målformuleringer og mer om ledelse, profesjonskultur og vurderingspraksis som realiserer ambisjonene. For det tredje er det høy oppslutning om fellesskoleprinsippet som ett system for alle, med vekt på likeverd, deltakelse og felles referanser. For det fjerde identifiseres tre bevaringsverdier som må vernes når skolen utvikles: verdigrunnlaget, gratisprinsippet og lærerprofesjonens handlingsrom. For det femte peker innspillene på fem gjensidig avhengige forutsetninger for et bredt samfunnsmandat: kompetanse, ledelse, tillit, samarbeid og rammer.

Samtidig tydeliggjøres utviklingstrekk som påvirker gjennomføringskraften. Demografiske og økonomiske forskjeller skaper sårbarhet i små fagmiljøer og forskjeller i kvalitet. Teknologi gir læringsmuligheter, men forutsetter pedagogisk styring og systematisk arbeid med digital dømmekraft. Juridiske og organisatoriske krav kan fragmentere hverdagen og trekke ressurser fra kjerneoppgaver dersom begreper og ansvarslinjer er utydelige. Sosiokulturelt merkes økt ulikhet, individualisering og polarisering – noe som forsterker skolens oppdrag som samfunnsbygger.

Rapportens viktigste implikasjon er at politikkutforming bør prioritere virkemidler som styrker profesjonen og ledelseskapasiteten, sikrer realistiske rammer for likeverdighet på tvers av geografi, og tydeliggjør begreper og ansvar slik at fellesskapsløsninger ikke undergraves av fragmenterte enkeltvedtak. Det er ikke nødvendig å redefinere skolens mål, men å gjøre verdiene operasjonelle i praksis gjennom tydeligere prioriteringer, støtte og forutsigbarhet.

5. PROBLEMSTILLINGENE

Gruppenes første oppgave i innspillsmøtene var å diskutere formålet med framtidens fellesskole. Oppgaven var felles for alle gruppene, og skulle danne et grunnlag for det videre arbeidet utover dagen. De neste problemstillingene ble fordelt på gruppene, der to og to grupper fikk de samme spørsmålene:

1. Hva legger du i begrepet *fellesskolen*?
2. Hva mener du er det viktigste å bevare ved dagens skole?
3. Hva skal skolens viktigste oppgave være i fremtiden?
4. Hva skal til for at skolen også i fremtiden skal ha et bredt samfunnsmandat og bidra til å fremme læring, fellesskap, tillit og demokrati?
5. Velg ett eller to av utviklingstrekkene som omtales i kapittel 4: På hvilke måte vil disse trekkene utfordre skolen, og hvordan bør skolen utvikles for å møte dem?

6. HOVEDFUNN - FORMÅLET MED FRAMTIDENS FELLESSKOLE

Formålet med framtidens fellesskole kan beskrives som en syntese av tre målområder som virker samtidig: faglig læring, sosial tilhørighet og demokratisk/etisk danning. Skolen skal gi alle barn og unge en robust faglig grunnmur – særlig i språk, lesing, skriving og regning – og utvikle evner til å analysere, skape, samarbeide og ta i bruk kunnskap i nye situasjoner. Det faglige målet henger tett sammen med mestring og motivasjon: når elever opplever fremgang i meningsfulle læringsaktiviteter, styrkes både selvbilde og læringsvilje.

Den sosiale dimensjonen handler om å erfare fellesskap i praksis. Skolen er en arena der barn og unge lever sammen med andre de ikke selv har valgt, og lærer å bygge relasjoner på tvers av ulikheter. Tilhørighet og relasjonskompetanse er forutsetninger for læring; de må derfor planlegges og ledes like systematisk som faglig progresjon. Opplæringen bør invitere til samarbeid, ansvar og gjensidig støtte, samtidig som den ivaretar struktur, forutsigbarhet og tydelige rammer.

Den demokratiske og etiske dimensjonen knytter seg til å utvikle dømmekraft. Elever må kunne vurdere informasjon kritisk, forstå konsekvenser av handlinger og øve seg i uenighet, ytring og lytting. Dette forutsetter en undervisningspraksis der verdigrunnlaget i formål og overordnet del ikke bare omtales, men blir operative kriterier i klasseledelse, vurdering og organisering av skoledagen. Praktiske og estetiske fag skal ses som en integrert del av formålet fordi de bidrar til å skape mening, fellesskap og mestring – og fordi flere innganger til læring øker sannsynligheten for at alle lykkes.

Formålet er med andre ord ikke hovedsakelig et spørsmål om nye ord, men om å skape strukturer, ledelse og profesjonskultur som lar ambisjonen materialiseres. Det tilsier politiske og administrative grep som prioriterer tid til relasjoner og kjerneoppgaver, som belønner profesjonell samarbeidende praksis, og som gir forutsigbarhet i ressurser og krav. Slik kan formålet forbli tydelig og samtidig bli mer virkningsfullt i klasserommet.

7. HOVEDFUNN - PROBLEMSTILLINGENE

7.1 Hva legger du i begrepet *fellesskolen*?

Fellesskolen forstås som ett offentlig skolesystem der alle barn og unge deltar på likeverdige vilkår. Den er gratis i realiteten, ikke bare i prinsippet, og den organiseres slik at elever får felles referanser, møter mangfold i praksis og opplever reell deltakelse. Dette innebærer at fellesskolen aktivt motvirker segregering og tidlig sortering, og at den legger til rette for at elever med ulike forutsetninger kan lære sammen og av hverandre.

Begrepet innebærer en forpliktelse til klar begrepsbruk og realistiske forventninger. Medvirkning skal styrke elevens opplevelse av mening og ansvar, uten å forveksles med krav om individuelle løsninger som bryter fellesskapet. Tilrettelegging skal sikre tilgang og læring for den enkelte, men bør i utgangspunktet søkes løst gjennom universell utforming og fleksible læringsdesign som ivaretar gruppen som helhet. Når særskilt tilrettelegging er nødvendig, må den skje på måter som fortsatt holder eleven i fellesskapet.

Fellesskolen forutsetter høy profesjonell kompetanse og dømmekraft. Lærere og skoleledere må få tillit til å vurdere avveier mellom individ- og fellesskapshensyn i konkrete situasjoner. Samtidig trengs velfungerende samarbeid med støttefunksjoner som komplementerer skolens mandat, ikke overtar det. Slik kan fellesskolen være en institusjon som både opprettholder et felles verdigrunnlag og samtidig gir rom for individuelle utviklingsløp innenfor helheten.

Til slutt har fellesskolen en samfunnsbyggende rolle: ved å skape felles referanser og arenaer for samarbeid på tvers, bidrar den til sosial mobilitet, tillit og demokratisk bærekraft. Dette er særlig viktig i møte med tendenser til polarisering og fragmentering. En sterk fellesskole gir befolkningen delte erfaringer og et felles språk – forutsetninger for et samfunn som henger sammen.

7.2 Hva mener du er det viktigste å bevare i dagens skole?

Tre elementer framstår som særlig bevaringsverdige. For det første: verdigrunnlaget slik det kommer til uttrykk i formålsparagrafen og overordnet del. Dette rammeverket gir skolens arbeid retning og legitimitet, og det formulerer en bred ambisjon som favner kunnskap, dannelse, kultur og demokrati. For det andre: gratisprinsippet, forstått som reell økonomisk tilgjengelighet og likeverdig deltakelse i hele opplæringsstilbudet. For det tredje: lærerprofesjonens handlingsrom, som muliggjør faglig skjønnsutøvelse og relasjonsarbeid i møte med den enkelte elev og gruppen.

Å bevare disse elementene innebærer samtidig å beskytte skolen mot en utvikling der oppdraget snevres inn av ensidig måling, detaljstyring og dokumentasjonskrav. Grunnleggende ferdigheter skal trenes systematisk, men i aktiviteter som oppleves meningsfulle og framtidsrelevante. Det fordrer også en vurderingskultur som kombinerer tydelige kriterier med rom for utforskning, samarbeid og skaperglede – fordi slike erfaringer bygger både faglig dybde og motivasjon.

Profesjonsfellesskapet er en nøkkel i bevaringsarbeidet. Skolen trenger strukturer som gir tid og insentiver til kollektiv planlegging, systematisk erfaringsdeling og felles utviklingsarbeid. Et velfungerende lag rundt eleven – med klare roller, gode samarbeidsflater og forpliktende oppfølging – gjør at komplekse utfordringer møtes helhetlig uten at skolen alene blir bærer av hele velferdsoppdraget. Å bevare er dermed ikke å stå stille, men å sikre at utviklingsarbeidet bygger videre på skolens samfunnsbærende kjerne.

7.3 Hva skal skolens viktigste oppgave være i fremtiden?

Skolens kjerneoppgaver framover kan sammenfattes som en helhetlig kompetanseagenda. Faglig grunnmur forblir avgjørende: språk, lesing, skriving og regning må trenes grundig og progressivt, kombinert med naturfaglig og samfunnsfaglig forståelse og evne til kritisk analyse. Dette må kobles til læringsstrategier som gir elevene redskaper til å lære selvstendig og sammen med andre. Undervisningen bør preges av tydelig struktur og mål, men også av åpne oppgaver som inviterer til utforskning og bruk av kunnskap i nye sammenhenger.

Den dannende dimensjonen må styrkes gjennom arbeid med demokratisk deltakelse, etikk og relasjoner. Elever skal erfare at ytring og uenighet håndteres i trygge rammer, og at deltakelse innebærer ansvar. Dette krever eksplisitt undervisning i dialogferdigheter, konflikthåndtering og kildekritikk, og at slike ferdigheter trenes på tvers av fag. Skolen må samtidig ivareta elevenes psykososiale miljø ved å bygge forutsigbare rutiner, tydelige forventninger og støttende relasjoner.

Mer praktisk og variert opplæring løftes som et virkemiddel for å nå flere. Estetiske og praktiske fag gir motivasjon, alternative innganger og erfaringer med skapende problemløsning. Tettere koblinger til arbeidsliv, kultur- og frivillig sektor kan gi autentiske

læringsoppdrag og tydeligere retning. Vurderingspraksis bør i større grad verdsette samarbeid, prosess og produkt, uten å svekke kravene til faglig presisjon. En slik oppgaveforståelse kan øke opplevelsen av relevans, forebygge utenforskap og styrke elevenes evne til å anvende kunnskap meningsfullt.

7.4 Hva skal til for at skolen også i framtiden skal ha et bredt samfunnsmandat og bidra til å fremme læring, fellesskap, tillit og demokrati?

Skolen kan bare forvalte et bredt samfunnsmandat dersom fem forutsetninger utvikles parallelt. Den første er kompetanse: kvalifiserte lærere og ledere som får tid og strukturer til profesjonell utvikling. Prioriterte områder er relasjonskompetanse, demokratisk og etisk opplæring, og praktisk-estetisk pedagogikk. Den andre er ledelse/styring: skoleledere må ha kapasitet, tydelighet og legitimitet til å lede lærings- og endringsarbeid, og de må støttes av skoleeiere med klare prioriteringer og etterprøvbar oppfølging. Dette må skje innenfor forutsigbare nasjonale rammer. Den tredje forutsetningen er tillit: Et godt skole/hjem-samarbeid kjennetegnes av tydelige forventninger, jevn dialog og reelle møteplasser. Digitale verktøy kan forenkle kommunikasjon, men bør ikke erstatte relasjonell kontakt. Den fjerde er samarbeid: Laget rundt eleven må være operativt, koordinert og forpliktende, med avklarte roller og logikker for samhandling som ikke skaper gråsoner eller dobbeltarbeid. Den femte er rammer: Forutsigbar finansiering og nasjonale prinsipper for dimensjonering, reisevei og bemanning kan redusere uønskede forskjeller og skape stabilitet i små fagmiljøer.

Felles for disse forutsetningene er gjensidig avhengighet: kompetanse og ledelse virker best når de støttes av tillit, samarbeid og rammer; rammer gir effekt når de fylles med profesjonell praksis og kloke lokale valg. Politikk som forener disse dimensjonene, har større sjanse for å styrke skolens bærekraft og leveranseevne over tid.

7.5 Utviklingstrekk som utfordrer skolen, og hvordan vil skolen møte dem?

Fire utviklingstrekk vurderes som særlig relevante. Demografi og økonomi skaper heterogene forutsetninger mellom kommuner og regioner. Nedgang i elevtall reduserer ikke behovet for kompetanse og tilstedeværelse, og små fagmiljøer er sårbare ved fravær og turnover. Kloke strukturvalg, støttet av nasjonale prinsipper for skolestørrelse, reisevei og bemanning, kan bidra til likeverdighet – forutsatt at lokale forhold ivaretas og endringer ledsages av tiltak for å bygge kultur og faglig fellesskap.

Teknologi og digitalisering gir både muligheter og risiko. Potensialet ligger i bedre tilpasning, rikere læringsressurser og effektiv informasjonsflyt. Risikoen er at verktøyene styrer pedagogikken, eller at oppmerksomhet og relasjoner svekkes. Skolen trenger derfor en strategi for pedagogisk styring av teknologi, opplæring i digital dømmekraft og

vurderingsformer som fanger opp både faglig dybde og skapende kompetanser. Kunstig intelligens forsterker dette behovet og krever eksplisitt arbeid med etikk og kildekritikk.

Juridiske og organisatoriske rammer påvirker kapasiteten til å levere på kjerneoppdraget. Når begreper er uklare og ansvarslinjer uklare, øker risikoen for konflikt og tidsbruk på dokumentasjon. Tydeligere veiledning, kompetansebygging og hensiktsmessige rapporteringsordninger kan frigjøre tid til pedagogisk arbeid. Sosiokulturelt merkes polarisering, ulikhet og individualisering; dette understreker betydningen av fellesskolen som arena for tilhørighet, felles referanser og demokratisk praksis. Kunst- og kulturfag, sosial læring og relasjonskompetanse er her strategiske virkemidler.

8. AVSLUTTENDE BETRAKTNINGER

Funnene i denne rapporten ligger tett på den virkeligheten vi møter i vårt daglige arbeid som rådgivere for kommuner i hele landet. I lederutvikling, kapasitetsbygging og omstillingsprosesser ser vi igjen de samme hovedlinjene: et sterkt og relevant formål for fellesskolen, høy profesjonell vilje til å levere på oppdraget, og et behov for å gjøre verdiene operative i hverdagen gjennom tydelig ledelse, solide profesjonsfellesskap og hensiktsmessige rammer. Tyngdepunktet i materialet på relasjoner, vurderingspraksis, praktiske og estetiske læringsformer og et tydelig skole/hjem-samarbeid samsvarer med tiltak vi ser gir effekt når de forankres og følges opp over tid.

Et gjennomgående trekk i materialet er at de sentrale funnene går igjen på tvers av geografi og kommunestørrelse: betydningen av lærerprofesjonens handlingsrom, behovet for stabile og forutsigbare rammer, og nødvendigheten av å styrke laget rundt eleven. Samtidig er kapasiteten til å møte disse utfordringene ulik. Små fagmiljøer, rekrutteringsutfordringer og strammere økonomi gjør implementering mer sårbar i enkelte kommuner, selv når ambisjonene og prioriteringene er felles. Anbefalingene i rapporten om nasjonale prinsipper for dimensjonering og bemanning, kombinert med systematisk satsing på ledelse og profesjonsfellesskap, peker nettopp mot hvordan ulik gjennomføringsevne kan møtes uten å svekke lokale løsninger.

Avslutningsvis vil vi takke for et interessant og givende oppdrag. Arbeidet med å sammenstille innspillene har forsterket vår opplevelse av hva som er varige verdier i den norske fellesskolen, samt hva som kan bidra til å skape kvalitet i denne. Vår oppfatning av det samlede kunnskapsbildet fra innspillsmøtene tilsier at fellesskolens mål ikke trenger ny formulering, men ny gjennomføringskraft. Politikktutforming som prioriterer ledelse og profesjon, tydeliggjør begreper og ansvar, sikrer rammer for likeverdighet på tvers av geografi og økonomi, og finner hensiktsmessig balanse mellom individhensyn og fellesskapsbygging i skolen, vil trolig ha høy effekt på elevenes opplevelse av mestring og tilhørighet.

KS KONSULENT

Postboks 1378 Vika, 0114 OSLO • www.kskonsulent.no